

УДК 159.9.07:378

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-768-781](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-768-781)

Кутішенко Валентина Петрівна кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (067) 966-61-52, <https://orcid.org/0000-0002-5597-705> X

Власенко Інна Анатоліївна кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, 02154, бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (095) 463-30-88, <https://orcid.org/0000-0003-2562-3637>

Вінник Наталія Дмитрівна кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший викладач кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, 02154, бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02154, тел.: (063) 748-24-86, <https://orcid.org/0000-0002-2593-2088>

ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНИЙ ПРОФІЛЬ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ

Анотація. У статті висвітлено аналіз емпіричного дослідження ціннісно-мотиваційної сфери студентів-психологів молодших курсів, представлено їх узагальнений мотиваційно-ціннісний профіль. Зокрема, проаналізовано результати дослідження особливостей ієрархічної структури ціннісних орієнтацій майбутніх психологів, де перші рангові місця посідають гедонізм, самостійність, прийняття майбутніми фахівцями ідей толерантності та творчого самовираження, а найменш значущими для студентів є цінності влади, конформізму та традицій. Охарактеризовано особливості їхніх мотиваційних (ресурсних) станів та мотиваційних стратегій. Встановлено, що студенти вміють реалістично оцінювати своїх психологічні можливості, використовувати власні психологічні ресурси, їм притаманна робота над собою та впевненість у собі, творчість та прагнення до досягнення успіху. Серед студентів-психологів молодших курсів найбільший відсоток представників інтернально-об'єктного типу мотиваційних стратегій, спрямованого на співробітництво та творче виконання спільної діяльності, а також інтернально-суб'єктного типу, для якого основним способом взаємодії є домінування внутрішнього над зовнішнім, уникнення складних ситуацій та

певна відокремленість праці. Для студентів представників усіх типів мотиваційних стратегій найбільш значущою цінністю є гедонізм, а найбільш подібною є ціннісна структура представників тих типів мотиваційних стратегій, які об'єднані спільною функцією інтравертованості, або ж екстравертованості.

Встановлено певні негативні тенденції розвитку мотиваційно-ціннісної сфери студентів. Зокрема, зростання індивідуалізму та гіпертрофованої значущості матеріальної сторони життя та розваг, зниження значущості відповідальності може призвести до зниження рівня соціальної ідентичності, появи проблем з моральними орієнтирами та процвітання ідей морального релятивізму.

Ключові слова: структура цінностей, трансформація цінностей, ціннісно-мотиваційний профіль особистості, мотиваційні стратегії, мотиваційні стани, майбутні психологи.

Kutishenko Valentina Petrivna Candidate of Psychological Sciences, Docent, Associate Professor of Department Personality Psychology and Social Practices, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo Blvd, Kyiv, 02154, tel.: (067)966-61-52, <https://orcid.org/0000-0002-5597-705X>

Vlasenko Inna Anatoliivna Candidate of Psychological Sciences, Docent, Associate Professor of Department Personality Psychology and Social Practices, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo Blvd, Kyiv, 02154 tel.: (095)463-30-88, <https://orcid.org/0000-0003-2562-3637>

Vinnyk Nataliia Dmitrivna Candidate of Psychological Sciences, Senior Scientific Researcher, Senior Lecturer of Department Personality Psychology and Social Practices, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 Ihor Shamo Blvd, Kyiv, 02154, tel.: (063)748-24-86, <https://orcid.org/0000-0002-2593-2088>

VALUE AND MOTIVATIONAL PROFILE OF JUNIOR PSYCHOLOGY STUDENTS

Abstract. The article highlights the analysis of the empirical study of the value-motivational sphere of junior psychology students, presents their generalized motivational and value profile. In particular, the results of the study of the peculiarities of the hierarchical structure of the value orientations of future psychologists are analyzed, where the first rank places are occupied by hedonism, independence, acceptance of the ideas of tolerance and creative expression by future

specialists, and the least important for students are the values of power, conformism and traditions. The characteristics of their motivational (resource) states and motivational strategies are characterized.

It is found that students are able to realistically assess their psychological abilities, use their own psychological resources, and are characterized by self-improvement and self-confidence, creativity and the desire to succeed. Among junior psychology students, the largest percentage of representatives of the internal-object type of motivational strategies aimed at cooperation and creative performance of joint activities, as well as the internal-subject type, for which the main way of interaction is the dominance of the internal over the external, avoidance of difficult situations and a certain separation of work. For students of all types of motivational strategies, the most important value is hedonism, and the value structure of representatives of those types of motivational strategies that are united by a common function of introversion or extraversion is the most similar.

Certain negative trends in the development of the motivational and value sphere of students have been identified. In particular, the growth of individualism and the hypertrophied importance of the material side of life and entertainment, the decrease in the importance of responsibility can lead to a decrease in the level of social identity, the emergence of problems with moral guidelines and the flourishing of ideas of moral relativism.

Keywords: structure of values, transformation of values, value-motivational profile of personality, motivational strategies, motivational states, future psychologists.

Постановка проблеми. Мотиваційно-ціннісна сфера особистості завжди була об'єктом пильної уваги науковців, адже структурні складові цієї сфери є тими стрижневими характеристиками, що визначають особливості поведінки, професійної самореалізації особистості та стратегію подолання нею життєвих труднощів. Особливої актуальності набуває проблема дослідження ціннісно-мотиваційної сфери студентської молоді, яка у майбутньому, як сама прогресивна частина населення, визначатиме траєкторію розвитку держави. Саме на університетському етапі становлення особистості, коли молода людина перебуває на високому рівні інтелектуального розвитку, здійснюється потужна внутрішня трансформація її цінностей, інтенсивне формування мотиваційних станів та світоглядних настанов. Предметом нашого наукового дослідження є ціннісно-мотиваційний профіль студентів-психологів, котрі допомагатимуть іншим у пошуках ціннісних орієнтирів та ефективних мотиваційних стратегій. Цілком закономірно, що обираючи методи та напрямки цієї допомоги, вони, значною мірою, будуть керуватися власним світобаченням і цінностями, що і зумовлює прискіпливий інтерес до обраної нами теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Організація нашого

дослідження передбачає теоретичний аналіз сучасних наукових робіт, присвячених вивченню різних аспектів мотиваційно-ціннісної сфери студентів. Зокрема, предметом нашого аналізу стали наукові доробки, що розкривають типологію студентів, яка визначається специфікою ієрархії їхніх ціннісних орієнтацій [1]; розглядають структуру мотиваційно-ціннісної сфери студентів [2] та комплекс взаємозв'язків між компонентами цієї структури та професійними і особистісними характеристиками студентів [3;4;5;6]; висвітлюють специфіку ціннісно-мотиваційної сфери студентів різного фаху [7; 8; 9].

У цьому контексті, особливий інтерес викликало дослідження, у якому розкриваються особливості динаміки ціннісних орієнтацій студентської молоді та типологія студентів, відповідно до їхньої зорієнтованості на певні групи цінностей. Так, С. В. Драч виокремлює такі типи студентів: перший тип – це молоді люди, які зберегли, або віддають перевагу попереднім цінностям та є прихильниками авторитарної свідомості; другий – це ті, хто повністю відкидають цінності минулого, відстоюють ідеї тих суспільств, які мають розвинуту ринкову економіку та високий рівень соціального забезпечення громадян; третій – це молоді люди, які хоча і критикують цінності соціалістичного суспільства, але повністю їх не заперечують; четвертий – це молоді люди, для яких характерно не просто заперечення „старого світу”, а нетерпимість до будь-яких цінностей, окрім своїх власних [1].

Важливим вкладом в розробку структури мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога є дослідження Ф. М. Подшивайлова, якому вдалося сконструювати унікальну модель мотиваційної сфери особистості, що об'єднує в єдину систему такі компоненти: орієнтаційну складову, яка включає систему вроджених задатків, що зумовлює загальну орієнтацію у зовнішньому середовищі; мобілізаційну складову, яка розглядається на рівні характеру, індивідуального стилю, що забезпечують стійкість життєдіяльності особистості; актуалізаційну складову, як актуалізацію потенційних можливостей особистості у процесі навчально-пізнавальної діяльності; реалізаційну складову, як систему цінностей, смислів, світоглядних позицій, що реалізують людину як особистість та забезпечують її стабільність і цілісність у поведінці, вчинках, діяльності [2].

У своєму дослідженні Я. Г. Запека та О. О. Кузнєцова встановили взаємозв'язок ціннісних орієнтацій студентської молоді з їхніми мотиваційними настановами. Їм вдалося вибудувати ціннісні профілі студентів з різними мотиваційними настановами, такими як орієнтацією на діло та орієнтація на себе [3]. Тетяна Завада, досліджуючи особливості мотиваційної сфери студентів з різним рівнем перфекціонізму, встановила, що у осіб з високим рівнем перфекціонізму домінують мотиви розвитку та активного здобуття соціального престижу і влади; у осіб з середнім рівнем – мотив спілкування; з низьким – споживацькі мотиви, зокрема збереження комфорту та підтримання життєзабезпечення [4]. К. П. Гавриловська та

О. Й. Литвак досліджували мотиваційну сферу майбутніх хелперів та виявили взаємозв'язок між кар'єрними орієнтаціями, рівнем самооцінки та іншими особистісними характеристиками студентів. Авторами встановлено, що майбутні хелпери зі зростанням рівня самооцінки серед усіх кар'єрних орієнтацій починають віддавати перевагу «служінню», яке передбачає можливість втілювати в роботі свої ідеали і цінності, зокрема, приносити користь людям та суспільству незалежно від матеріальної винагороди [5].

Н. П. Павлик звертає увагу на відсутність системної цілеспрямованої роботи науково-педагогічних кадрів вищих навчальних закладів щодо формування свідомої мотивації майбутніх фахівців та вбачає вирішення цієї проблеми у формуванні здатності студента до рефлексії власних потреб, цілей, запитів особистісного й фахового розвитку, а також переорієнтації самого навчального процесу на розвиток ціннісно-мотиваційної сфери студентів [6].

Здійснений теоретичний аналіз дозволяє зробити висновки, що ціннісно-мотиваційна сфера студентів – це складна, різнорівнева система, компоненти якої перебувають в певному ієрархічному зв'язку, який не є сталим й зазнає постійних змін, зумовлених суспільними трансформаціями та рядом інших чинників. Звідси ціннісно-мотиваційний профіль студентської молоді потребує постійного комплексного та системного вивчення. Адже аналіз його особливостей на ранніх етапах навчання студентів, допоможе уникнути певних негативних тенденцій становлення ціннісно-мотиваційної сфери майбутнього психолога, які не допустимі у сфері його професійної діяльності і демократичному суспільстві загалом.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження особливостей мотиваційно-ціннісного профілю студентів-психологів молодших курсів. Мета конкретизується у таких завданнях: проаналізувати результати емпіричного дослідження особливостей ієрархічної структури ціннісних орієнтацій майбутніх психологів; відстежити особливості їхніх мотиваційних (ресурсних) станів та мотиваційних стратегій; вибудувати мотиваційно-ціннісний профіль студентів-психологів молодших курсів.

Виклад основного матеріалу. До цільової аудиторії опитування увійшли 155 студентів-психологів 1-2 курсів Київського університету імені Бориса Грінченка (вік – 17-19 років). Етап збору емпіричних матеріалів здійснювався по закінченню студентами першого та другого курсів навчання.

Для вирішення завдань нашого емпіричного дослідження було використано такі методики: 1. Опитувальник мотиваційних цінностей (адаптація І. Семків методики PVQ Ш. Шварца) [10, с. 20-25]. Опитувальник містить 10 шкал та дозволяє з'ясувати ієрархічну структуру цінностей студентів-психологів молодших курсів 2. Опитувальник психологічної ресурсності особистості (О. С. Штепа) [11]. За допомогою цього інструменту ми встановили домінуючі мотиваційні (ресурсні) стани, що актуалізуються у ситуаціях морального самовизначення. Методика містить 14 шкал та є

важливим інструментом для дослідження ціннісно-мотиваційного профілю студентів. 3. Україномовний опитувальник визначення типів мотиваційних стратегій (ТМС) (адаптований Вадимом Барко варіант опиту-вальника «Конструктивність мотивації» О. Єлісеєва) [12]. Опитувальник містить 28 суджень, які оцінюються студентами. Всі судження об'єднуються в 4 шкали (7 суджень в кожній шкалі). За допомогою цього опитувальника з'ясувалися рівні сформованості типів мотиваційних стратегій (інтернально-суб'єктного, екстернально-суб'єктного, екстернально-об'єктного, інтернально-об'єктного) та визначалися ті з них, які домінують у студентів-психологів молодших курсів.

Аналіз результатів дослідження (див. рис. 1.), здійсненого за допомогою опитувальника мотиваційних цінностей [10, с. 20-25], дозволяє констатувати: в ієрархічній структурі цінностей студентів перше рангове місце посідає гедонізм, що є свідченням домінування у сучасній студентській спільноті прагнення до чуттєвого задоволення, комфорту, гарного харчування та розваг. На другому ранговому місці перебуває самостійність як цінність, що втілюється в можливості діяти відповідно до власних суджень, бути незалежним від впливу соціального середовища, усвідомлювати власну індивідуальність та неординарність інших, цінувати можливість творчого прояву особистості. Завершує трійку домінуючих цінностей універсалізм як показник значущості для студентів толерантності, важливості покращення екології на нашій планеті, справедливості та благополуччя всіх людей, у тому числі національних та сексуальних меншин, незахищених верств населення.

Четверте місце розділили між собою дещо протилежні цінності: цінність безпеки (як прагнення до гармонії і стабільності) та цінність стимулювання, коли важливим для людини стає пошук гострих вражень та нестандартних подій, бажання подорожувати та здобувати новий досвід, коли свідомість молодих людей спрямовується на пошуки постійної стимуляції. П'яте рангове місце розділили між собою цінність досягнення, що є показником зорієнтованості на особистісний успіх, соціальне визнання, залежність від позитивної оцінки інших та доброзичливість як важливість забезпечення благополуччя найближчих людей.

І останні рангові місця посідають такі цінності: влада, як прагнення управляти, займати керівні посади (шосте рангове місце), конформізм, як бажання відповідати соціальним очікуванням та стандартам, ввічливість, моральність (сьоме рангове місце) та традиція, коли важливими для людини є єдність між поколіннями у родині, групова солідарність, дотримання традицій, святкування релігійних свят тощо (восьме рангове місце).

Можна зробити висновок, що така ієрархічна структура цінностей майбутніх психологів відображає як вікові особливості представників юнацького віку, так і трансформацію системи цінностей сучасної молоді, пов'язану зі змінами в суспільстві. Зокрема, проведений аналіз дозволив

констатувати тенденцію до зростання для сучасного студента значущості індивідуалістських цінностей, коли стійкою основою існування стає особисте життя та комфортне матеріальне проживання, а також в оновленому українському суспільстві створилися умови для прийняття майбутніми фахівцями ідей толерантності та творчого самовираження, як важливих життєвих цінностей. Водночас найменш значущими для студентів є цінності конформізму та традицій, що на нашу думку, є закономірним процесом для людей цієї вікової категорії, однак зростання індивідуалізму може призвести до зниження рівня соціальної ідентичності, появи проблем з моральними орієнтирами.

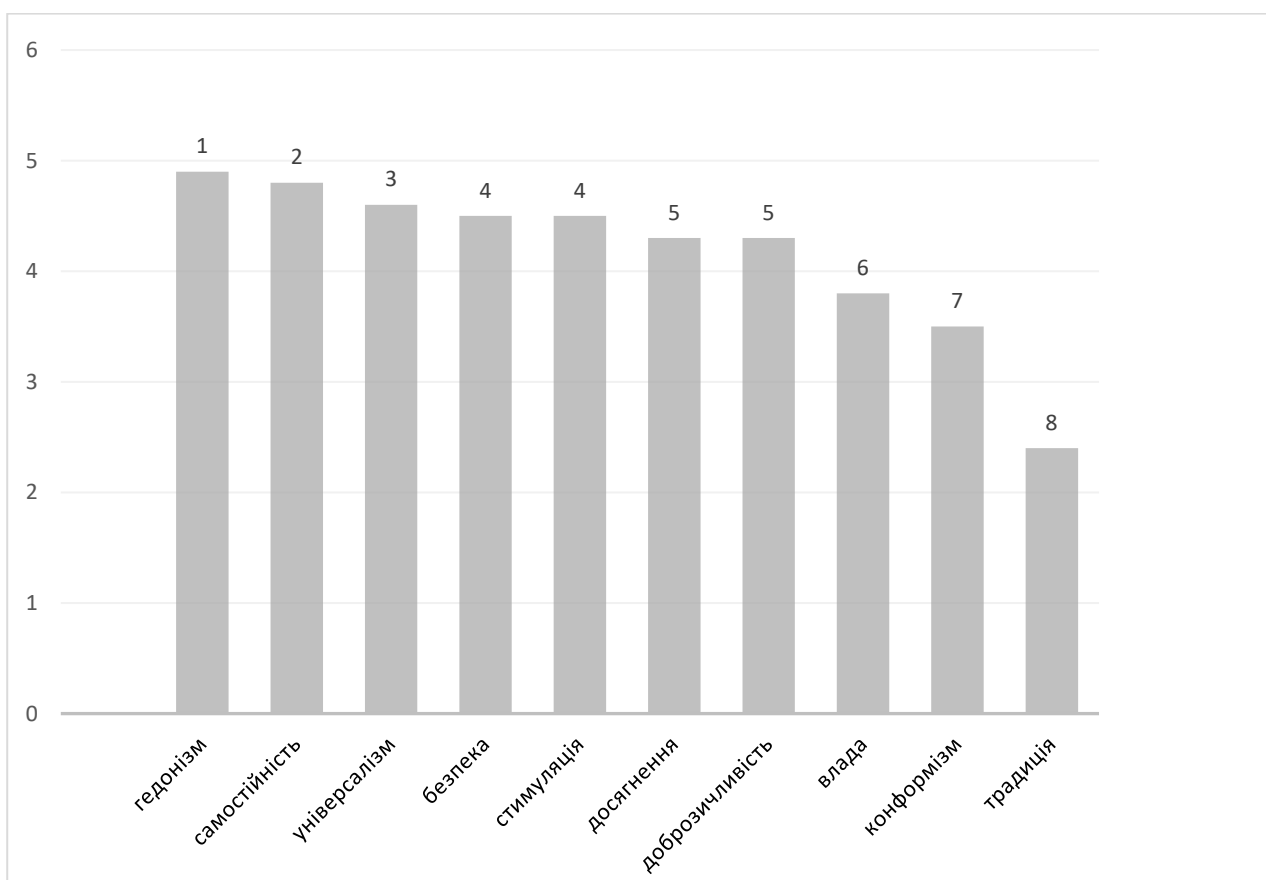

Рис. 1. Ієрархічна структура цінностей студентів-психологів молодших курсів

Важливим для побудови ціннісно-мотиваційного профілю студентів молодших курсів стали результати дослідження їхніх мотиваційних (ресурсних) станів, які розглядаються як здатність особистості знайти психологічну опору у собі та активізувати її у критичних ситуаціях. Нас цікавило, до яких внутрішніх джерел частіше всього звертаються студенти для самостійного подолання життєвих труднощів, що є цінним для них психологічним ресурсом у процесі адаптації до стресових ситуацій. З цієї

метою ми використаний опитувальник психологічної ресурсності особистості (О. С. Штепа), де вона трактує психологічні ресурси як «... диспозиції інтенційності, що актуалізуються у ситуаціях морального самовизначення, як можливість і спосіб надання життю сенсовості та зумовлюють транспонування результату проживання людиною складних життєвих ситуацій у її унікальний життєвий досвід» [11, с. 384]. Результати дослідження представлені в таблиці 1.

За результатами дослідження ми умовно розділили всі ресурси, до яких звертаються студенти, на такі три групи: з високим (1-3 ранг), середнім (4-6 ранг); та низьким рейтингом (7-9 ранг) серед студентів.

Так, серед індикаторів актуалізованості ресурсів до першої домінуючої групи належать такі ресурси (представлено в порядку зменшення значущості): робота над собою (саморозуміння та самозміни на основі рефлексії власних особистісних рис); упевненість у собі (самодостатність у прийнятті рішень, уміння наполягати на своєму, здатність довіряти собі в ситуації вибору). Менш популярним серед студентів молодших курсів є ресурс прагнення до мудрості (прагнення за допомогою знань побудувати свою картину світу та стати освіченішим, зрозуміти сенс через прагнення до істини).

Таблиця 1.

Рейтинг психологічних ресурсів за цінністю для студентів у процесі подолання ними життєвих труднощів

Ресурси				Ранг
Опанування ресурсами	Індикатори актуалізованості	Базові ресурси	Компетентності	
			Творчість	1
Знання власних ресурсів	Робота над собою			2
Уміння використовувати власні ресурси	Упевненість у собі		Успіх	3
		Любов		4
		Доброта до людей		5
	Прагнення до мудрості	Допомога іншим		6
			Самореалізація у професії	7
Уміння оновлювати ресурси		Відповідальність		8
		Віра у добро		9

Серед варіантів опанування ресурсами студенти в першу чергу виокремлюють знання власних психологічних ресурсів (реалістичне оцінювання своїх психологічних можливостей та їхніх меж), потім – вміння використовувати власні психологічні ресурси (здатність самостійно долати складні життєві ситуації, уміння реалізовувати власні життєві, творчі й професійні плани, покладаючись на себе) та найнижчий рейтинг отримало уміння оновлювати ресурси (вміння поповнювати свої психологічні ресурси).

Щодо базових ресурсів, то вони потрапили до другої за популярністю групи. Це такі ресурси (представлено в порядку зменшення значущості): любов (уміння сприяти саморозвитку близької людини, підтримувати її у складних ситуаціях); доброта до людей (неконкурентне сприймання оточуючих, неконфліктні взаємини з ними); допомога іншим (активний, а не споглядальний альтруїзм, домінування цінностей співпраці й толерантності). А такі базові ресурси, як відповідальність (здатність прогнозувати наслідки власних дій та чинити згідно з власними переконаннями), віра у добро (переконаність у наявності справедливості, віра у Бога й уміння сподіватися, відсутність відчаю й амбівалентності (неоднозначності) у сприйманні життя, себе та людей) займають останні рейтингові позиції.

Серед компетентнісних ресурсів домінуючу позицію займає творчість (уміння бути неординарним у життєвих та професійних ситуаціях та наявність власних критеріїв оцінювання себе, інших, життєвих подій). Успіх, як здатність організувати ситуації, що сприятимуть найповнішому саморозкриттю перебуває на третьому місці і найнижчу рейтингову позицію займає самореалізація у професії (задоволеність у самостійно обраній і цікавій роботі, уміння скеровувати власні здібності та знання на користь суспільству).

Отже, ми можемо описати майбутніх психологів молодших курсів як людей, які реалістично оцінюють своїх психологічних можливості, вміють використовувати власні психологічні ресурси, їм притаманна робота над собою та впевненість у собі, творчість та здатність організувати ситуації, що сприятимуть найповнішому саморозкриттю. Це і є тими психологічними опорами, які визначають їхню стійкість та здатність адаптації до стресових ситуацій. Очевидно, що великий вплив на формування таких мотиваційних станів здійснило навчання за фахом. Однак, студенти не опанували достатньою мірою уміння оновлювати ресурси, виявляти свою компетентність у професії, а також потребує пильної уваги формуванням у них відповідальності, філософського осягнення життя та духовних цінностей.

Наступним етапом нашого дослідження було з'ясування особливостей мотиваційних стратегій майбутніх психологів. З цією метою нами була використаний опитувальник (ТМС) [12]. Результати дослідження представлені на Рис. 2.

Нам вдалося з'ясувати, що серед студентів цієї спеціальності найбільший відсоток представників інтернально-об'єктного типу (48,4%).

Студентам цього типу притаманна інтернальність та екстравертованість, взаємне прийняття внутрішнього і зовнішнього, конструктивна єдність мотивації досягнення і мотивації відношення, вони спрямовані до спільної творчості в усіх основних видах діяльності (співробітництво за К. Томасом) [12]. Отже можна зробити висновок, що серед майбутніх психологів домінують інтернали та екстраверти.

На другому місці за кількісною представленістю студентів перебуває інтернально-суб'єктний тип (32,3%). Цей тип властивий інтерналам, оберненим на себе. Основний спосіб взаємодії – домінування внутрішнього над зовнішнім, реконструктивна єдність мотивації досягнення і мотивації відношення, результатом чого є уникнення складних ситуацій, у яких виникають гострі питання взаємодії внутрішнього і зовнішнього («уникнення» за К. Томасом). Для них характерна певна відокремленість праці, притаманна, наприклад, вченим, викладачам, науковцям тощо.

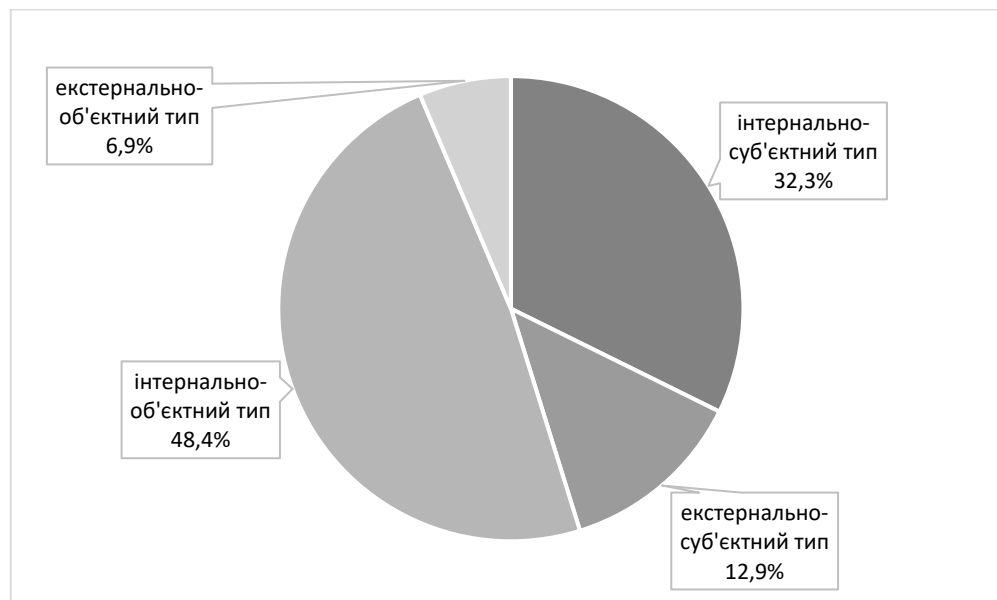

Рис. 2. Розподіл студентів за домінуючим типом мотиваційних стратегій

На третьому місці – екстернально-суб'єктний тип (12,9%). Представники цього типу є водночас є екстерналами і інтровертами, основний спосіб взаємодії – взаємне заперечення внутрішнього і зовнішнього, а результатом єдності мотивації відношення і досягнення є прагнення таких людей за К. Томасом до пристосування.

І найменше серед студентів-психологів представників екстернально-об'єктного типу (6,9%). Для них основним способом взаємодії є заперечення внутрішнього по відношенню до зовнішнього, прояв деструктивної єдності мотивації відношення і мотивації досягнення, яка виявляється в прагненні до певного змагання, суперництва (за К. Томасом). Дана стратегія притаманна

людям енергійним, активним, здатним вступати в конкурентну боротьбу.

Ми порівняли узагальнені ієрархічні структури цінностей представників усіх чотирьох типів мотиваційних стратегій (див.табл.2)

Таблиця 2.

Співвідношення рівнів прояву типів мотиваційних стратегій студентів та ієрархія притаманних їм цінностей

	Типи мотиваційних стратегій											
	Інтернально-суб'єктний			Екстернально-суб'єктний			Інтернально-об'єктний			Екстернально-об'єктний		
Рівні (низький, середній, високий)	н	с	в	н	с	в	н	с	в	н	с	в
Розподіл студентів (%)	3,3	54,8	41,9	9,7	51,6	38,7	3,3	32,2	64,5	16,1	45,2	38,7
Ранги домінуючих цінностей	1. Гедонізм			1. Гедонізм			1. Гедонізм			1. Гедонізм		
	2. Універсалізм			2. Універсалізм			2. Самостійність			2. Стимулювання		
	3. Самостійність			3. Безпека			3. Універсалізм			3. Самостійність		
	4. Доброзичл.			4. Доброзичл.			4. Досягнення			4. Досягнення		

Нам вдалося з'ясувати, що для представників усіх цих типів найбільш значущою цінністю є гедонізм, а найбільш подібною є ціннісна структура представників першого (інтернально-суб'єктного) і другого (екстернально-суб'єктного) типу мотиваційних стратегій, які об'єднані спільною функцією інтравертованості. Аналіз ієрархії домінуючих цінностей представників цих типів дозволив виявити і відмінність, яка полягає у тому, що у студентів першого типу третю за значущістю рангову позицію займає цінність самостійності, а у студентів другого типу – цінність безпеки, як прагнення до гармонії, стабільності, компромісу. Представники третього (інтернально-об'єктного) і четвертого (екстернально-об'єктного) типів, об'єднаних спільною функцією екстравертованості, також мають подібну ієрархію цінностей: гедонізм, самостійність (хоча більш виражена у представника третього типу) та досягнення, а найбільш істотні відмінності полягають у тому, що для представників третього типу більш важливою є цінність універсалізму, а для четвертого – стимулювання.

Висновки. Аналіз результатів дослідження дозволив нам вибудувати мотиваційно-ціннісного профіль студентів-психологів молодших курсів.

В ієрархічній структурі цінностей студентів перші рангові місця посідають гедонізм, самостійність, прийняття майбутніми фахівцями ідей толерантності та творчого самовираження, а найменш значущими для студентів є цінності влади, конформізму та традицій. Щодо мотиваційних

(ресурсних) станів, то студенти вміють реалістично оцінювати своїх психологічні можливості, використовувати власні психологічні ресурси, їм притаманна робота над собою та впевненість у собі, творчість та прагнення до досягнення успіху. Серед студентів-психологів молодших курсів найбільший відсоток представників інтернально-об'єктного типу мотиваційних стратегій, спрямованого на співробітництво та творче виконання спільної діяльності, а також інтернально-суб'єктного типу, для якого основним способом взаємодії є домінування внутрішнього над зовнішнім, уникнення складних ситуацій та прагнення до певної відокремленості у праці. Для студентів представників усіх типів мотиваційних стратегій найбільш значущою цінністю є гедонізм, а найбільш подібною є ціннісна структура представників тих типів мотиваційних стратегій, які об'єднані спільною функцією інтравертованості, або ж екстравертованості.

Такий мотиваційно-ціннісний профіль студентів-психологів молодших курсів відображає як вікові особливості представників юнацького віку, так і світові тенденції трансформації системи цінностей сучасної молоді, а також вплив на його формування навчання за фахом. Водночас зростання індивідуалізму та гіпертрофованої значущості матеріальної сторони життя, чуттєвого задоволення та розваг може призвести до зниження рівня соціальної ідентичності, появи проблем з моральними орієнтирами та процвітання ідей морального релятивізму. Більшої уваги потребує формування у студентів відповідальності, як важливої життєвої цінності, більш глибокого філософського осягнення життя та здатності відновлювати власні ресурси.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у розробці основних напрямків та засобів психологічного супроводу студентів щодо усунення виявлених нами негативних тенденцій становлення їхньої ціннісно-мотиваційної сфери.

Література:

1. Драч С.В. Ціннісні орієнтації студентської молоді українського суспільства: сутність та динаміка. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. Хмельницький. 2010. № 2. С. 26 – 30.
2. Подшивайлов Ф. М. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2015. 235 с.
3. Запека Я. Г. Особливості ціннісних профілів студентів з різними мотиваційними установками. *Габітус*. 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 127 – 132.
4. Завада Т. Особливості мотиваційної сфери студентів з різним рівнем перфекціонізму. *Психологічний часопис : науковий журнал / за ред. С.Д. Максименка*. 2019. Т. 5. Ч. 11. С. 283 –296.
5. Гавриловська К. П., Литвак О. Й. Особливості мотиваційної сфери студентів хелперських спеціальностей. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2019. Том I. Вип. 53. с. 57 – 61.
6. Павлик Н.П. Ціннісно-мотиваційний компонент професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Збірник наукових праць Педагогічні науки*. 2019. №86. С. 395-400.
7. Панчук Н.П. Роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості

майбутнього фахівця. *Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2016. № 32. С. 405–414.

8. Антонова Н.О. Ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів вищого педагогічного навчального закладу : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2003. 20 с.

9. Антоненко Т. Л. Психологічні засади становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця : дис. ... д-ра. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2019. 527 с.

10. Субашкевич І. Р. Формування ціннісно-сислової сфери студентів педагогічних спеціальностей засобами медіапсихологічних технологій: практ. посібник. Львів : Растр-7, 2016. 60 с.

11. Штепа О. С. Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 39. С. 380 – 399.

12. Барко Вадим. Україномовний опитувальник визначення типів мотиваційних стратегій (ТМС) і результатів його використання в національній поліції України. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Випуск 12. С. 12 – 23.

References:

1. Drach S.V. (2010). Tsinnisni oriientatsii studentskoi molodi ukrainskoho suspilstva: sutnist ta dynamika [Value Orientations of Student Youth in Ukrainian Society: Essence and Dynamics]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina» – Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*. Khmelnytskyi, 2, 26 – 30 [in Ukrainian].

2. Podshyvailov, F.M. (2015). Psykholohichni chynnyky rozvytku motyvatsiinoi sfery osobystosti maibutnoho psykholoha [Psychological premises of the development of future psychologist's personality motivational sphere]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

3. Zapeka Ya. H. (2020). Osoblyvosti tsinnisnykh profiliv studentiv z riznymy motyvatsiinyu ustanovkamy [Peculiarities of value profiles of students with different motivational attitudes]. *Habitus–Habitus*, 12 (2), 127 – 132 [in Ukrainian].

4. Zavada T. (2019). Osoblyvosti motyvatsiinoi sfery studentiv z riznym rivnem perfektsionizmu [Features of students' motivational sphere with different level of perfectionism]. *Psykhologichnyi chasopys: naukovyi zhurnal / za red. S.D. Maksymenko – Psychological Journal: Scientific Review / red. S.Maksymenko*, 5 (11), 283 – 296 [in Ukrainian].

5. Havrylovska K. P., Lytvak O. Y. (2019). Osoblyvosti motyvatsiinoi sfery studentiv khelperskykh spetsialnostei [The features of motivational sphere of students of helper specialities]. *Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy – Actual Problems of Psychology. Collection of Scientific Papers of G.S.Kostiuk Institute of Psychology NAPS Ukraine*, I (53), 57 – 61 [in Ukrainian].

6. Pavlyk N.P. (2019). Tsinnisno-motyvatsiinyi komponent profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Value and motivational component of professional competence of future social sphere professionals]. *Zbirnyk naukovykh prats "Pedagogichni nauky" – Collection of scientific papers "Pedagogical Sciences"*, 86, 395 – 400 [in Ukrainian].

7. Panchuk N.P. (2016). Rol tsinnisnykh oriientatsii u profesiinomu stanovlenni osobystosti maibutnoho fakhivtsia [The role of value orientations in the professional development of future specialist's personality]. *Problemy suchasnoi psykholohii : zbirnyk naukovykh prats K-PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy – Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 32, 405 – 414 [in Ukrainian].

8. Antonova N.O. (2003). Tsinnisni oriientsatsii u systemi osobystisnykh yakosteii studentiv vyshchoho pedahohichnoho navchalnoho zakladu [Valuable orientations in the system of personal qualities of students of pedagogical higher school]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

9. Antonenko T. L. (2019). Psykholohichni zasady stanovlennia tsinnisno-smyslovoi sfery osobystosti maibutnoho fakhivtsia [Psychological foundations of the formation of the value and sense sphere of the future specialist's personality]. Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

10. Subashkevych I. R. (2016). Formuvannia tsinnisno-smyslovoi sfery studentiv pedahohichnykh spetsialnostei zasobamy mediapsykholohichnykh tekhnolohii: prakt. posibnyk [Formation of the value-sense sphere of students of pedagogical specialties by means of media psychological technologies]. Lviv : Rastr-7 [in Ukrainian].

11. Shtepa O. S. (2018). Opytuvalnyk psykholohichnoi resursnosti osobystosti: rezultaty rozrobky y aprobatsii avtorskoi metodyky [The questionnaire of a personality's psychological resourcefulness: the results of development and approbation of the author's method]. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of modern psychology*, 39, 380 – 399 [in Ukrainian].

12. Barko Vadym. (2022). Ukrainomovnyi opytuvalnyk vyznachennia typiv motyvatsiinykh stratehii (TMS) i rezultativ yoho vykorystannia v natsionalnii politsii Ukrainy [A Ukrainian-language questionnaire to determine the types of motivational strategies (TMS) and the results of its use in the National Police of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii psykholohichni nauky – Visnyk of the Lviv University. Series Psychological science*, 12, 12 – 23 [in Ukrainian].